

KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI BOLALARNI O'QISH VA O'YIN FAOLIYATIDAGI QIZIQISHLARI

Qo'qon Universiteti Andijon Filiali
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 1-kurs
*talabasi **Poshaxo'jayeva Ozodaxon***
Xayrullo Qizi

Anotatsiya: Maqolada kichik maktab yoshidagi bolalarning qiziqishlari va ularning shaxsiy rivojlanishidagi roli keng tahlil etiladi. Bolalar qiziqishlari orqali dunyoni anglaydi, bilimga intilishi kuchayadi va ijodkorlik salohiyati rivojlanadi. Tadqiqotda qiziqishlarning shakllanishiga ta'sir qiluvchi omillar – oilaviy muhit, ta'limiy jarayon, o'qituvchining yondashuvi va tengdoshlar bilan munosabatlar yoritiladi. Shuningdek, qiziqishlarni aniqlash, rag'batlantirish va ularga mos sharoit yaratish bo'yicha metodik tavsiyalar beriladi. Ushbu mavzu zamonaviy ta'limda dolzarb hisoblanadi, chunki har bir bolaning qiziqishi uning individual rivojlanish yo'lini belgilab beradi.

Annotation: This article explores the interests of primary school-aged children and their crucial role in personal development. Through their interests, children learn about the world, strengthen their motivation to study, and develop creative potential. The study analyzes factors influencing the formation of interests, including family environment, educational settings, teacher attitudes, and peer interactions. Practical methods for identifying, encouraging, and supporting children's interests are discussed. This topic is considered highly relevant in modern education, as each child's interests shape their individual path of growth and learning.

Аннотация: В статье рассматриваются интересы детей младшего школьного возраста и их важная роль в личностном развитии. Через интересы дети познают окружающий мир, повышают мотивацию к обучению и развивают творческие способности. Анализируются факторы, влияющие на

формирование интересов: семейная среда, образовательный процесс, подход учителя.

Kalit so'z: *Kichik maktab yoshi, bolalar qiziqishlari, shaxsiy rivojlanish, ijodiy tafakkur, o'quv motivatsiyasi, pedagogik yondashuv, ijtimoiy muhit, ta'lim psixologiyasi.*

Key words : *Primary school age, children's interests, personal development, creative thinking, learning motivation, pedagogical approach, social environment, educational psychology.*

Ключевое слова: *Младший школьный возраст, интересы детей, личностное развитие, творческое мышление, учебная мотивация, педагогический подход, социальная среда, психология образования.*

Kichik maktab yoshidagi bolalarning qiziqishlari Inson hayotida har bir rivojlanish davri o'ziga xos psixologik va pedagogik xususiyatlarga ega. Kichik maktab yoshi (6–10 yosh) esa bola shaxsining asosiy xususiyatlari shakllana boshlaydigan, bilim olish jarayoni faol boshlanadigan muhim bosqich hisoblanadi. Bu davrda bolalar atrof-muhitga nisbatan katta qiziqish bilan qaraydilar, turli faoliyat turlarini sinab ko'rishga intiladilar. Aynan shu yillarda shakllanadigan qiziqishlar ularning kelajakdagi shaxsiy rivojlanishiga, ijtimoiy faoliyatiga va kasb tanlashiga katta ta'sir ko'rsatadi.

Bolalarning qiziqish tushunchasi va uning ahamiyati

Qiziqish – bu bolaning ongli faoliyatini belgilovchi, ichki ehtiyojidan kelib chiqadigan hissiy-ruhiy holatdir. Psixologlar fikriga ko'ra, qiziqish bola faoliyatining boshlang'ich nuqtasidir. Qiziqish mavjud bo'lgan joyda o'rganish oson, bilimlar esa mustahkam bo'ladi. Kichik maktab yoshidagi bolalar uchun esa qiziqish nafaqat bilim olishda, balki muloqot qilishda, ijodkorlikda, xarakter shakllanishida ham asosiy omil sanaladi.

Qiziqishlarning turlari va yo'nalishlari

Kichik maktab yoshidagi bolalarda quyidagi asosiy qiziqish turlari kuzatiladi:

1. O'yin faoliyatiga qiziqish O'yinlar bu yoshdagi bolalar uchun nafaqat ko'ngilochar mashg'ulot, balki dunyoni o'rganish vositasidir. Rolli o'yinlar (“do'ktor”,

“o‘qituvchi”, “sotuvchi”) orqali bolalar kattalar dunyosini o‘zlashtiradilar. O‘yin davomida ularning muloqot ko‘nikmalari, liderlik qobiliyati va ijodiy tasavvuri rivojlanadi.

2. Tabiatga va fanlarga qiziqish

Bolalar jonivorlar, o‘simliklar va tabiat hodisalariga katta qiziqish bilan qaraydilar. Ular oddiy hodisalarni izohlashga harakat qiladilar, tajriba o‘tkazishga qiziqadilar. Bu – kelajakdagi ilm-fan asoslarini shakllantirishga xizmat qiladi.

3. Ijodiy faoliyatga qiziqish Bu yoshdagi bolalar rasm chizish, qo‘shiq aytish, she‘r yodlash, qo‘l mehnati bilan shug‘ullanishga qiziqadilar. Ushbu faoliyatlar bolaning o‘zini ifoda etishiga, ichki dunyosini boyitishiga imkon beradi.

4. O‘qish va ertaklarga qiziqish

Bolalar hikoyalar, ertaklar, sarguzasht kitoblar orqali o‘z fantaziyasini kengaytiradilar. Agar o‘qituvchi va ota-ona bu qiziqishni to‘g‘ri qo‘llab-quvvatlasa, bu hayot davomida o‘qishga bo‘lgan muhabbatni shakllantiradi.

5. Axborot texnologiyalariga qiziqish Bugungi kunda bolalar texnika va gadjetlarga erta yoshdan qiziqadilar. Bu qiziqish salbiy va ijobiy tomonga yo‘nalishi mumkin, shuning uchun ota-ona va o‘qituvchilarning nazorati muhim. Qiziqishlar shakllanishiga ta’sir etuvchi omillar

Qiziqishlar tasodifiy shakllanmaydi. Ular quyidagi omillar asosida rivojlanadi:
Oila muhiti: Ota-onaning bolaga e’tibori, ko‘rsatgan namunasi va rag‘batlantirishi bola qiziqishining shakllanishida asosiy rol o‘ynaydi.
Maktab muhiti: O‘qituvchining darsni qanday olib borishi, bolani qanday rag‘batlantirishi ularning o‘quv motivatsiyasini belgilaydi.
Do‘stlar va jamiyat: Bolaning yaqin do‘stlari, o‘yin muhitidagi tajribalari yangi qiziqishlarning paydo bo‘lishiga sabab bo‘ladi.

Axborot manbalari: Televizor, internet, bolalar uchun mo‘ljallangan dasturlar – bular ham bolaning qiziqishiga ta’sir etadi.

Qiziqishlarni rivojlantirishda ota-ona va o‘qituvchi roli
Qiziqishlar tabiiy jarayon sifatida paydo bo‘lsa-da, uni to‘g‘ri yo‘naltirish kerak. Bu borada quyidagi tavsiyalar muhim: Bolaning savollariga sabr bilan javob berish.

Uning sevimli mashg'ulotlariga vaqt ajratish. Biror narsaga qiziqayotganini sezgan zahoti unga mos kitoblar, o'yinlar, tajribalar taklif qilish. Yutuqlarini rag'batlantirish, tanqid qilmaslik.

Shaxsiy qiziqishlar va o'zini anglashning boshlanishi Kichik maktab yoshidagi davr bola ongida "men kimman?", "nima menga yoqadi?", "nimaga qiziqaman?" kabi dastlabki savollar paydo bo'ladigan bosqichdir. Bu davrda bola o'z qiziqishlari orqali o'zini anglashga, shaxsiy identifikatsiyani shakllantirishga intiladi. Misol uchun, hayvonotga qiziqqan bola kelajakda biologiyaga, o'qishga ishtiyoqmand bola esa adabiyotga moyil bo'lishi mumkin. Ijtimoiy qiziqishlarning shakllanishi Qiziqishlar faqat individual holat emas, balki ijtimoiy munosabatlarning mahsuli hamdir. Sinfdoshlar, guruhdoshlar, aka-ukalar yoki opalarning qiziqishlari bolaga kuchli ta'sir ko'rsatadi. Kichik yoshdagi bolalar ko'pincha o'z tengdoshlariga taqlid qilib yangi qiziqishlar hosil qiladilar. Bu jarayon orqali bola nafaqat yangi bilim va ko'nikmalarni egallaydi, balki ijtimoiy rollarni ham o'rganadi.

Qiziqishlar va xarakter bog'liqligi Psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bolaning qiziqishlari uning xarakter xususiyatlariga hamohang shakllanadi. Masalan, faol, tashabbuskor bolalar harakatli, jamoaviy o'yinlarga qiziqsa, xotirjam va kuzatuvchan bolalar esa rasmlarga, hikoyalar o'qishga, konstruktiv mashg'ulotlarga (lego, qurilish o'yinlari) moyil bo'ladi. Shu sababli qiziqishlarni kuzatish orqali boladagi xarakter jihatlarini ham aniqlash mumkin. Qiziqishlar orqali muammoli xulqni aniqlash va tuzatish Pedagog va psixologlar bolalarning qiziqishlariga e'tiborli bo'lish orqali ularning ichki muammolarini erta aniqlashlari mumkin. Masalan, agar bola hech narsaga qiziqmasa, bu depressiv holat, e'tiborsizlik yoki o'ziga ishonchsizlik alomati bo'lishi mumkin. Aksincha, haddan ortiq qiziqish bildirayotgan faoliyatlari esa stressdan qochish shakli bo'lishi mumkin. Shu bois qiziqishlar nafaqat tarbiyaviy, balki diagnostik vosita hamdir.

Madaniy muhit va milliy qadriyatlar roli Qiziqishlar shakllanishida oila va jamiyatdagi madaniy muhit katta rol o'ynaydi. O'zbek xalq ertaklari, milliy san'at va urf-odatlariga qiziqtirish orqali bolada milliy

o'zlik va estetik did shakllanadi. Har bir hududning o'ziga xos folklor va an'analari bolalarning ruhiy olamini boyitadi va bu orqali ular madaniy merosga hurmat bilan qarashga o'rganadilar. Qiziqishlar va ijodkorlikning bog'liqligi Ijodiy qobiliyatlar ko'pincha bolaning qiziqishlari bilan bog'liq holda rivojlanadi. Bolada qanday faoliyat turiga qiziqish kuchli bo'lsa, o'sha yo'nalishda ijodkorlik ko'proq namoyon bo'ladi. Masalan, tasviriy san'atga qiziqqan bola ranglar bilan noan'anaviy ifodalar yaratadi, musiqa bilan shug'ullanuvchi esa ohang orqali kayfiyatini ifodalaydi. Shuning uchun qiziqishlarni rag'batlantirish ijodiy tafakkurni ham qo'llab-quvvatlaydi.

Xulosa: Kichik maktab yoshidagi bolalarning qiziqishlari – bu ularning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishining tabiiy va ajralmas qismidir. Qiziqishlar bolaning ruhiy holatini barqarorlashtiradi, o'quv faoliyatiga bo'lgan ijobiy munosabatini shakllantiradi hamda ichki motivatsiyani mustahkamlaydi. Bu yoshdagi bolalarda kuzatiladigan turli qiziqishlar – o'yin, ijodkorlik, tabiatga mehr, hikoyalarga bo'lgan ishtiyoq – ularning individual qobiliyatlarini aniqlash va rivojlantirish uchun muhim yo'nalishlardir.

Zamonaviy pedagogika va psixologiyada bolalarning qiziqishlarini aniqlash va ularga mos shart-sharoit yaratish ta'lim va tarbiya jarayonining asosiy tamoyillaridan biri sifatida qaralmoqda. Bolaning qiziqishlariga mos yondashuv uning bilimlarni o'zlashtirishini osonlashtiradi, ijodiy tafakkurini ochadi, mustaqil fikrlashga undaydi va o'ziga bo'lgan ishonchini kuchaytiradi.

Shuni unutmaslik kerakki, bola uchun qiziqish — bu vaqtinchalik xursandchilik emas, balki shaxsning shakllanishida muhim o'rin tutadigan ichki ehtiyojdir. Agar bu ehtiyojlar e'tiborsiz qoldirilsa, bola o'z salohiyatini to'liq ro'yobga chiqara olmaydi. Aksincha, agar bola o'z qiziqishlarini izchil rivojlantirishga imkon topsa, u o'zini anglagan, faol, ijtimoiy moslashgan va kelajakka tayyor inson bo'lib shakllanadi.

Ota-onalar, o'qituvchilar va pedagogik muhit vakillari bolalarning qiziqishlarini chuqur anglab, ularni ijobiy yo'nalishda qo'llab-quvvatlashi kerak. Bu, nafaqat ta'lim samaradorligini oshiradi, balki har bir bolaning o'z individual yo'lini

topishiga va jamiyatda munosib o‘rin egallashiga xizmat qiladi. Shunday ekan, har bir boladagi qiziqish – bu uning kelajakdagi hayot yo‘li va kasbiy yo‘nalishining ilk ko‘zgusidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. D. Axmedova, Psixologiya va bolaning rivojlanish bosqichlari. (2016).
2. Z. Sh. Rasulova, Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining individual xususiyatlari va ularga yondashuv. (2017).
3. N. Karimova, Bolaning ijodiy tafakkurini rivojlantirishda qiziqishning roli. (2018).
4. M. Saidova, Zamonaviy ta’limda boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining qiziqishlarini rivojlantirish texnologiyalari. (2019)
5. G. Qodirova, Boshlang‘ich ta’lim psixologiyasi. (2020)
6. O. Musurmonova, & D. Mamajonova, Ta’lim jarayonida o‘quvchilarning faolligini oshirishda qiziqishning o‘rni. (2021).
7. M. Sobirova, Axborot texnologiyalari va bolalarning yangi turdagi qiziqishlari. (2022).